

Andrzej Gencen

Londyn, 19.03.1985

3

TRYPTA POCZĘTA PIĘĆDZIESTU LAT WAWELIU.

Zbliżająca się 50 rocznica śmierci Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego - nowojennej podziemnej historii krypty pod wieżą Srebrnych Dzwonów w podziemiach Katedry Wawelskiej, w której spoczywa Twórca Niepodległej II Rzeczypospolitej Polskiej.

Po II wojnie światowej aż do roku 1956 Krypta była zabita deskami - kryjąc od zewnątrz klatę brązową - i zaciemniona. Mimo tego często pod ścianą z desek składano kwiaty, a według relacji świadków pod Kryptą zatrzymywali się Polacy, by Wielkiemu Polakowi i Wodzowi złożyć hołd, by oddać honory... A trzeba pamiętać, że w tych ponurzych czasach stalinowskich - w pierwszym w PRL okresie tzw. "będów i wypaczeń" - był to przejaw niemałej odwagi cywilnej; za mniejsze "przestępstwa" płacono nieraz wysoką cenę...

Kryptę otwarto dopiero po Październiku 1956 roku. Trumna Marszałka Polski stała na podłodze Krypty wsparta na dwóch cegłach... Na tylnej, północnej ścianie Krypty znajdował się metalowy wieniec, który w 25 rocznicę wymarszu I Kompanii Kadrowej w dniu 6 sierpnia 1939 r. Marszałkowi J. Piłsudskiemu w hołdzie od Sił Zbrojnych złożył Generalny Inspektor Sił Zbrojnych Marszałek Polski Edward Smigły-Rydz /z karabinu znajdującego się we wieniec funkcjonariusze ub. wyjęli w latach 50-tych zamek .../. Nad wieniec obraz Matki Boskiej Ostrobramskiej, a pod nim ryngraf Matki Boskiej Częstochowskiej /"zniknął" w 1971 r./. W nyży po stronie wschodniej znajdowała się urna z ziemią z grobu Marszałka na Cmentarzu na Rossie we Wilnie oraz 2 hełmy: wzór rosyjski spod Lenino i angielski spod Monte Cassino; ziemia przyniesiona w nich z tych bitewnych została wcześniej złożona w Kopcu J. Piłsudskiego na Sowiniu. I wreszcie w rogu Krypty wsparta o ścianę stała płyta z czarnego marmuru ze srebrnym wieńcem, napisem "Józefowi Piłsudskiemu-Ludy Kaukaskie" oraz sztandarami tych ludów ze srebra i emalii; po udostępnieniu Krypty zwiedzającym "zniknęły" z płyty zarówno napis, jak i sztandary... Pod ścianami leżało kilka pamiątkowych plakiet złożonych przed wybucem II wojny światowej.

Od 1956 roku opiekę nad Kryptą i Trumną Wodza sprawowali Jego Żołnierze - Żołnierze Legionów JP i POW, skupieni w Związku Legionistów Polskich w Krakowie, działającym w tym czasie pod konspiracyjnym pseudonimem kryptonimem "Grupa Oleandry". Szczególnie zasłużyli się tu Prezes Zw. Leg. Pol. w Krakowie dr Stanisław Korczyński /VM, VG/ organizujący dą momentu swej śmierci w 1974 r. tradycyjne uroczystości niepodległościowe w Kryptce, K. Prałat Kazimierz Figlewicz /VC/, p. ppłk Józef Herzog /VM, VC, żołnierz Leg., Września oraz WiN/ oraz p. mjr Tadeusz Nowak /VM, żołnierz Września, AK, WiN, dyr.adm.Tyg. Powz./.

Z inicjatywy p. J. Herzoga w Dniu Święta Niepodległości w 1968 r. w Trypcie pod nyżą po stronie wschodniej umieszczona została płyta marmurowa z Orłem /oceniono w Kaponie/, popiersiem-płakorzebą J. Piłsudskiego i datami 11.XI.1918-11.XI.1968; zamiast moździa umieszczono Krzyże Niepodleg-

Mości; Orzeł z tej płyty "Wojciech" w 1964 r....

Na dzień 19.3.1969 r. dokonano konserwacji i upory "Komendanta Wyszyńskiego" z ziemią z grobu Marszałka J. Piłsudskiego. Ta rok wprowadzono kolejny ważny element; w dniu 19.3.1970 r. Trumna Marszałka została umieszczona na podstawie z granitu strzegomskiego, a w dniu 21.4.1971 na tej granitowej podstavie umieszczono taczę płytę i dopiero na tym postumencie spoczęła Trumna Wodza.

W latach 1970-71 wzorując się na balustradach w Grobach Królewskich projektowanych przez Prof. Szyszko-Bohuszą, wykonana została takaż balustrada przy północnej, tylniej ścianie Krypty. Było to bardzo istotne, gdyż ze względu na ścianie zabytkowy charakter wnętrza, stosowne przepisy prawne阻止nie nie pozwalały na wklewanie czegokolwiek w ściany Krypty. Dopiero zatem na tej balustradzie można było umieścić leżące wcześniej pod ścianami Krypty emblematy pamiątkowe. W dniu 6.8.1971 r. umieszczona tu została marmurowa płyta ze słowami Marszałka: "Być zwyciężonym i nie ulec - to zwycięstwo, Zwyciężyć i spocząć na laurach - to klęska".

Na wschodniej ścianie Krypty /obok nyży/ umieszczony został skrócony życiorys Marszałka.

W dniu 6.8.1972 r. w lewym górnym rogu Krypty na marmurowym postumencie z napisem "Komendantowi-Orlęta" umieszczone zostało popiersie J. Piłsudskiego /dktu Łaszczki/.

Należy podkreślić iż uporządkowanie Krypty oraz wprowadzenie do niej tych wszystkich - opisanych wyżej w skrócie - elementów, było możliwe dzięki dużej życzliwości Kościelnych Władz Katedry i Władz Państwowych Zbiorów Sztuki na Wawelu oraz energii i zabiegom śp.płk J. Herzoga. Przed swoją śmiercią w styczniu 1983 r. r.płk J. Herzog jako Prezes Zarz. Okr. Zw. Legionistów Polskich w Krakowie - w porozumieniu z Legionistami i POW-mi krakowskimi - oficjalnie za zebraniu Zw. Leg. Pol. przekazał opiekę nad Kryptą /oraz Kopcem J. Piłsudskiego na Sowinie/ w ręce p.Krystiana A.Waksundzkiego - Przewodniczącego Obywatelskiego Komitetu Opieki nad Kopcem J. Piłsudskiego i członka Prezydium Zarz. Okr. Zw. Legionistów Polskich w Krakowie; potwierdził to kolejny Prezes ZIP śp.Por. na Sejm II RP p.Jan Łobodziński. Cechnie więc opiekę nad Kryptą Marszałka sprawuje Zw. Leg. Pol. w osobie swego Prezesa p. Kazimierza Martyniaka /POW-KN3/ i Obw. Kom. Cp.nad Kopcem J. Piłsudskiego w Krakowie 1/ w osobie swego Prezesa p.Krystiana A.Waksundzkiego.

1/ Komitet jest prawnym, formalnym i rzeczywistym opiekunem Kopca J. Piłsudskiego na Sowinie. Obyw. Komitet kieruje pracami nad odnową Kopca, sprawuje opiekę nad Kopcem oraz prowadzi szeroką działalność mającą na celu kulturowanie idei niepodległościowej, tradycji niepodległościowo-patriotycznych oraz tradycji Orła Polskiego. Komitet jest organizatorem tradycyjnych uroczystości religijno-niepodległościowych w Katedrze na Wawelu i w Krypcie: 19 i 18 marca /imieniny Marszałka J. Piłsudskiego i E. Smigłego-Rydza/, 12 maja /świętego Marszałka J. Piłsudskiego/, 6 sierpnia /rocznica wybuchu II wojny światowej/, 15 sierpnia /Dzień Wojska/, 1 września lub 5 października /Ur. Marszałka Piłsudskiego i świętej Małgorzaty Smigłej/, poszerzonych o rocznice śmierci gen. M. Nila-Piłdorfa /24.2.1953/, gen. W. Fiedziadka-Okulickiego /24.12.1946/, wybuchu Powstania Warszawskiego, Korpusów Kadetów II RP i in.

W dniu 5 sierpnia 1994 r. - w przeddzień 70 rocznicy umarłego i Korpusty Kadrowej /i 50 rocznicy pojęcia cmentarza Kości J. Piłsudskiego/ staraniem Cbw. Komitetu Opieki nad Męcem J. Piłsudskiego, w uzgodnieniu z władzami Kościelnymi i Konserwatorskimi, w Krypcie uroczyste odsłonięto pamiątkową plakietę-tarczę z brązu /pozrebrzaną/ upamiętniającą wyniesiony żołnierzy J. Piłsudskiego na szlak wiodący ku Wolnej, Niepodległej, Całej Rzeczypospolitej.

Nie trzeba chyba dodawać iż każdy z tych elementów, będących wyrazem hołdu dla Marszałka J. Piłsudskiego, świadczą o kultywowania pamięci o J. Piłsudskim i Jego Czynie Niepodległościowym - bez względu na takie czy inne konstelacje polityczne-podnosi ducha rzesz Polaków i gości zagranicznych, zwiedzających Katedrę oraz Groby Królów i Wodzów. Podnosi na duchu tych Legionistów, POW-iątków, Żołnierzy II RP, Żołnierzy SZP-ZWZAK, Żołnierzy PSZ na Zachodzie, tych wszystkich Polaków, którzy za swą wierną Służbę Rzeczypospolitej, za swą wierność idejom Wolności i Niepodległości, byli ~~im~~ ząż jakże często lub są dyskryminowani, a nawet prześladowani. Tych przedstawicieli różnych pokoleń Polaków - od tych o siwych skroniach do tych najmłodszych w harcerskich mundurkach - którzy tradycyjnie kilka razy do roku zbiegają się w Krypcie /p.przypis 1/. Zbierają się w Krypcie - w tej Świątyni. Świątyń u tej Trumny, gdzie jest nawsze cząstka Niepodległej Polski, by oddać hołd Marszałkowi i Jego Żołnierzom, by dać świadectwo wierności tym ideałom walki o wolność i niepodległość, których uosobieniem jest Marszałek Józef Piłsudski. Wielki Polak i Wódz, który wszystko co czynił, czynił tylko dla Polski, z myślą o Polsce Wolnej, Niepodległej, Całej i Sprawiedliwej. Polsce wielkiej Siłą Ducha, Jednością i Solidarnością Polaków.